

שמחת שלמה

מאוצרותיו המשמחים של זקנינו רבי שמחה שלמה לוין זצ"ל

*****

גליון מספר 36, פרשת ואתחנן-נחמו תשע"ה

* * *

למעוניינים לקבל הגליון בדואר, בפקס או בדואר אלקטרוני
או להוסיף הערות והארות, מעשים והנהגות, מתורתו של זקנינו הצדיק זצ"ל:
אברהם משה רוט, פארן 1ב' ירושלים, 0527652027
דוא"ל: haravsslevin@gmail.com

* * *

קהילת 'שמחת שלמה'
משתתפת בשמחת בית זקנינו

ובנישואי נכדו החביב	באירוסיו נכדו החביב
רבי אריה לייב רפפורט שליט"א	רבי משה וינשטוק שליט"א
אף הוא - בחיר ישיבת פונביז'	בחיר ישיבת פונביז'
בן חתנו הגאון רבי יצחק רפפורט שליט"א	בן חתנו הגאון רבי יחיאל מאיר וינשטוק שליט"א
רב ודיין דחיפה	בעל ה'פאת ים'

* * *

פרשת ואתחנן

זוכה ורואה בשמחתה

א.

נחמו נחמו עמי יאמר אליכם

הנה אך לפני ימים ספורים היינו שקועים באבלנו וצערנו על חורבן בית אלקינו, ואף לקרוא בפסוקי נחמה
היה אסור לנו כדי שלא להסיח דעתנו מן האבלות, ויש להבין איך בתוך כמה ימים אנו הופכים למחול
אבלנו, ונוהגים מנהגי שמחה ויו"ט בשבת נחמו. [= כמבואר בפוסקים שנהגו לשורר פיוטים של יום טוב בשבת
נחמו, ואחי רבי אלימלך שליט"א ציין למנהגי מהרי"ל הלכות שבת סימן לז שמשמע שם שבשבת נחמו היו רגילים
להקביל פני רבם כמו ביו"ט (ולכן דוקא בשבת זו כשבאו לבית מהר"ש להקביל פניו נודע להם שמנהגו לאחר את
תפילת שחרית של שבת, דו"ק היטב שם)].

והן אמנם שבדאי יש מקום לשמחה בהבטחת הנחמה והגאולה העתידה, אך לזה אפשר לקבוע איזה זמן
אחר בשנה, ומדוע קבעו זה דוקא מיד לאחר ימי החורבן. וזה נראה חלילה כאילו אנו בורחים מן האבלות.

[= עוד יש לתמוה על עניין ט"ו באב, אשר היה יום טוב לישראל, [בתרגום איכה על הפסוק 'בתולתיה נוגות'
מבואר שנענשו על כך שהפסיקו בנות ישראל לחול מחולות בט"ו באב, עיי"ש], ואמרו בגמ' סוף תענית משום
שהלילות מתארכים ומכאן ואילך דמוסיף יסיף – מי שיוסיף על לימוד התורה בלילות הארוכים, יוסיפו לו שנות
חיים, ודלא מוסיף... עיי"ש בגמ', ולכאן' למה עושים יום טוב 'לפני' שמתחילים להוסיף על הלימוד, היה להם
לעשות שמחה בעת 'סיום הזמן' כאשר נשלמו לילות הלימוד בסוף החורף הארוך, וגם זה יתבאר לפי דברי סבא

זצ"ל דלהלן. (והעירני אחי הרב אלימלך שבריתב"א סוף תענית מבואר שטעם השמחה בשבת נחמו משום שמחת ט"ו באב יעו"ש) [//].

ב.

הביאור בזה על פי מה שתמה **רבינו חיים מוולאז'ין** (קהלת יצחק פרחי ניסן תחילת דברים) מדוע אנו חייבים להמשיך ולהתאבל במשך כמעט אלפיים שנה על המקדש שחרב ואיננו, הרי 'גזירה על המת שישתכח מן הלב', ותירץ הגר"ח **שבית המקדש לא מת!** שהרי השכינה עדיין שורה עליו, אורו מאיר וקדושתו לא בטלה, אלא שנחרב מעינינו עיני בשר ונהיה למעון תנים, ועל דא קא בכינא דורות על דורות. אלא שא"כ – המשיך הגר"ח – קשה להיפך, למה רובנו ככולנו איננו מרגישים כמעט צער ואבלות על המקדש, והרי החי אינו משתכח מן הלב!

יש להסיק מזה, אמר הגר"ח, שהן אמנם בית המקדש לא מת, אבל **אנו** הננו מתים, ולכך איננו מרגישים בחסרוננו של בית המקדש. מי שלבו לב חי מרגיש אינו מפסיק להתאבל על חורבן המקדש החי.

לפי"ז ביאר הגר"ח מה שאמרו חז"ל כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ולכא' היה ראוי לכתוב 'זוכה ויראה' בשמחתה – בלשון עתיד, אלא הביאור שהמתאבל על ירושלים זהו אות וסימן עליו שכבר עתה הוא 'זוכה ורואה' את פנימיותו וקדושתו של המקדש שכלל לא נתבטל, ולכן אינו שוכח אותו כמת, וממילא בזה עצמו כבר יש לו איזו בחינה של נחמה ושמחה שהרי הוא 'זוכה ורואה' את בניינה הפנימי של ירושלים.

ג.

ונראה להוסיף ביאור בדברי הגר"ח, בהקדם מה שצריך להבין בתחילת פרשתנו שביקש משה 'אעברה נא ואראה' והשיב לו הקב"ה 'עלה ראש הפסגה.. וראה בעיניך' ופירש רש"י 'בקשת ממני ואראה את הארץ הטובה אני מראה לך את כולה'.

וצריך להבין, למה באמת ביקש משה דוקא לראות את הארץ [אשר בזה אפשר היה להראותו גם מראש הפסגה] ולא ביקש להתגורר ולהתיישב בארץ.

והנה, בכלי יקר [בפרשתנו ובפרשת לך לך] ביאר שיש שני מיני תועלות [דרגות] בבית המקדש הא' תועלת רוחנית והב' תועלת גשמית, השגת הטובה הרוחנית היא על ידי ראייתה כמו שאמר הקב"ה לאברהם אבינו 'שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה כו', ואילו השגת הטובה הגשמית היא על ידי החזקה והישיבה בה בפועל, כמו שאמר הקב"ה לאברהם אבינו 'קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה' וכמו שנצטוונו לכבוש וליישב בפועל את ארץ ישראל.

והוסיף הכלי יקר שהתועלת הרוחנית לא יסיר מזרעו עד עולם כי אף בזמן שבית המקדש שלמטה אינו בבנינו מ"מ הבית המקדש שלמעלה המכוון כנגדו נצחי לא יסור לעולם ובכל זמן יורד ממנו השפע על זרע אברהם המקודש, ומטעם זה שלמים וכן רבים נכספה נפשם לעמוד במקום הקדוש ההוא כי רצו אבניה וכו'. [= א"ה, ידידי רבי צבי ווינברג עדיו לגאון העיר על זה מלשון הקליר בקינות לת"ב (קינה כד) שני מקדשים אשר במעלה ובמטה זה על גב זה האפלו בעלטה, ונמת אחריש ואתאפק ואביטה'. הרי דשני מקדשים המכוונים זה כנגד זה שניהם נחשכו ונחרבו. וצ"ע. ויש לומר שגם בבית המקדש של מעלה שייך בחינה חיצונית ובחינה פנימית יותר שלא נפגמה, ולכן נקט הקליר שהנחשכו והואפלו המקדשים של מטה ומעלה, היינו הם קיימים ועומדים אלא שאנו איננו מרגישים אותם בחושינו מחמת העלטה [//].

ועוד כתב שכיון שהתועלת הרוחנית נקנית בראיה לבד אין צריך לעמוד בפועל במקום ההוא, וכל המסתכל במקום הקדוש ההוא מיד נתלבש רוח טהרה וקדושה ומלך עליון ביופו יתברך תחזינה עיניו ובראיה לחוד סגי לאדם לקנות השלימות ההוא במקום אשר קרא לו אברהם ה' יראה, וקרי בה יראה, כי כדרך שבא לראות כך בא ליראות, כי מיד בבואו שמה כשם שהשכינה רואה אותו כך הוא רואה פני השכינה ומיד נעשה מושפע ומואצל ודבק בזיו שכינתו יתברך מעין עולם הבא. עיי"ש. [= ואחי אלימלך שליט"א ציין לדברי הגר"א על הפסוק 'שלח לך אנשים', לך – לטובתך, שכיון שאינך נכנס לארץ לכל הפחות תשלח מרגלים לדעת ולהכיר את הארץ---]

ד.

שמעתי מעשה מאמור הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל שר' משה מאיביא (מתלמידי הגר"א) היה יוצא לעיירות רחוקות לפרנסת ביתו ללמד שם תשב"ר (וברוב צדקותו שחשש שמא לא יצא ידי חובתו למעבדו, היה מוסיף לסייע בעבודת השדה), ובמקומות הללו היה נסתר ולא ידעו מגדלות. ופעם אחת, היה ברית אצל אחד מאנשי העיירה, וביקש ר' משה מבעל הברית שיכבדנו בסנדקאות, א"ל בעל הברית מה אעשה שכבר כיבדתי אדם אחד בסנדקאות, ואותו אדם היה ר' ישעי' מזוכוביץ שהיה ג"כ גדול מאד ומפורסם בקדושתו, (אבל ר' משה לא הכירו). ויהי בשעת סעודת הברית, הרגיש ר' ישעי' בקדושתו שר' משה שישב שם מצטער על שלא קיבל הסנדקאות, ולכן נעמד לדרוש כנהוג ואמר כך, מהו שאמר הקב"ה לדוד 'הטיבות כי היה עם לבבך – רק אתה לא תבנה הבית כי אם בנך', וכי בגלל שהטיבות שהיה עם לבבך לא תוכל לבנות הבית?! אלא כך הוא הביאור, שדוד המלך כיון שרצה ונשתוקק כל כך לבנות הבית, הרי כבר השלים העניין בכוח הרצון לבד, ולכן אינו צריך לבנות בפועל בעולם המעשה, אלא בנך היוצא מחליצך, שאצלו לא היתה הבחינה של הרצון וההשתוקקות לבנות הבית, הוא יבנה עכ"פ את הבית בפועל ולמעשה. וביקש לרמוז בזה לר' משה שלא יצטער על שלא קיבל הסנדקאות בפועל כי כיון שביקש ורצה לזכות בזה כבר נתקיים בו 'הטיבות כי היה עם לבבך'.

ויש להוסיף לזה, מה שכתב במשך חכמה (בהפטרות פקודי) על הפסוקים הנ"ל דברים נפלאים ע"ש, ומביא חז"ל על הפסוק באיכה טבעו בארץ שעריה.. שהשערים המה מעשי ידיו של דוד, ולכך לא שלטו בהם אויבים, **ולכן במחשבה היה קבוע בליבו לבנות הבית, ושלכן נשאר הקדושה קיימת לעולם עולמים בתכלית ההעלם בחינת המחשבה של דוד קדישא**, ולכן אמר הטיבות כי היה עם לבבך, פירוש [הטיבות] פועל יוצא – הטיבות להקדושה שתהיה קיימת לעולמים בתכלית ההעלם, ולכך כתוב במלכים א' והבית הזה יהיה עליון, כל עובר עליו ישום ושרק ואמרו על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת ולבית הזה (ע"ש ברש"י ובמצודות ובמלבי"ם), ואילו בדברי הימים ב' ז' כתיב והבית הזה אשר היה עליון לכל עובר עליו ישום, [ולמה שינה הלשון, דבמלכים כתיב 'יהיה עליון' ואילו בדברי הימים כתיב 'היה עליון' לשון עבר]. והעניין, דכתובים ברוה"ק, ורוה"ק דרגא תתאה מנבואה כידוע, לכן בנביאים דרגא עילאה כתיב והבית הזה יהיה עליון, שקדושתו קיימת אף בזמן שהוא חרב, וכל עובר עליו ישום וכו', לא כן בכתובים דהוא דרגא תתאה דהוא באתגליא כתיב והבית הזה אשר היה עליון, פירוש ואינו עליון בקדושתו בעת חורבנו, ודוק, עכ"ל המשך חכמה.

הרי מבואר דבחינת המחשבה של דוד, הטיבות כי היה עם לבבך, היתה בחינה גבוהה יותר מבניית הבית בפועל ובאתגליא שהיא בדרגה תתאה, ובאותה בחינה העליונה שהגיעה מכוח רצונו ומחשבתו של דוד לא היה חורבן כלל.

וזהו כמו שכתב הכלי יקר בפרשתנו שהדרגה עילאה הרוחנית שבבית המקדש, אינה תלויה כלל בבניינו בפועל באיתגליא, ואינה בטלה לעולם, ולהאמור דרגה זו היא מכוח המחשבה עילאה של דוד, שחשק ורצה לבנות הבית ונתקיים בו 'הטיבות כי היה עם לבבך'.

ה.

והנה, רש"י כתב בתחילת פרשתנו הטעם שהתחיל משה להתחנן להיכנס לארץ, מפני שראה שנכנס כבר לארץ סיחון ועוג כבר שמא כבר הותר הנדר. ונראה שטענה זו לא היתה שייכת אלא על ראיית ארץ ישראל, דהיינו השגת הטובה הרוחנית, שמאחר שכבר נכבשה עבר הירדן הרי כבר היה יכול לראות את הארץ שהיתה כפסע לידו, מעבר לירדן, [=א"ה], בפרט לפמ"ש"כ רש"י בסוף פרשת דברים שגם הגבול המערבי של הירדן היה בשליטת ארץ סיחון ועוג, כמו שכתוב 'הירדן וגבול', וא"כ כבר היה יכול ממש לעמוד מעבר הירדן המערבי ולראות את הארץ הטובה בעיניו //], אבל את התיישבות בפועל בארץ ישראל לא התחיל משה כאשר נכבשה עבר הירדן, וממילא לא הייתה לו על זה מחשבה שכבר הותר הנדר, ולכך לא ביקש אלא 'לראות' את הארץ, דהיינו להיכנס אליה כדי לראות אותה ולהשיג את מעלתה הרוחנית, ועל זה השיב לו הקב"ה שזה יתקיים על ידי שתעלה על הר העברים 'וראה בעיניך'.

ונראה להוסיף באר בזה, שהנה ידוע שכל דבר בעולם יש לו בחינה חיצונית גשמית ובחינה פנימית רוחנית, כמו האדם המורכב מגוף ונשמה, וכן עולם הזה ועולם הבא, וכו', וגם המצוות עצמן יש להן גוף ונשמה, דהיינו בחינה חיצונית בעצם עשיית המצוה ובחינה פנימית בהשגת מהותה ועניינה ותיקון שורשה בעולמות העליונים. וכגון, מצות תפילין יש בה מצוה חיצונית להניח בפועל תפילין ויש בה מצוה פנימית להיזכר ביציאת מצרים וכו'. ואם אדם מניח תפילין בלא להתבונן בעניינה הרי חסר אצלו בשלמות המצוה, כי עושה רק החיוב החיצוני ולא מקיים פנימיות המצוה.

אכן יצאה מן הכלל מצות ישוב ארץ ישראל שהיא מתקיימת בשלימות גמורה אפילו בלא התעסקות עם פנימיות המצוה, כי עצם הישוב הגשמי בפועל בארץ ישראל הוא תכלית המצוה ועניינה. [משא"כ הנחת תפילין למשל, תכלית המצוה לזכור יציאת מצרים ושאו עבדי ה', וכן כל מצוה ומצוה יש לה תכלית רוחנית היוצאת מן המעשה הגשמי, אבל ישוב ארץ ישראל עצם החיים הגשמיים בארץ ישראל הוא תכלית המצוה].

ולכן השתוקק משה ע"ה כל כך למצות ישוב הארץ, משום שבמצוה זו הגשמיות עצמה נהפכת לרוחניות, ועצם חיי הגוף כחרישה ובניין, ניכוש וסיקול וכדומה, נחשבים כהתעסקות בפנימיות נעלה ונשגבת. ועל זה השיב לו הקב"ה 'רב לך' כי משה הגיע לדרגה של התפשטות גמורה מן הגשמיות, שהרי עלה בגופו לשמים לחם לא אכל ומים לא שתה, ופרש מאשתו לגמרי, וכשנפטר התעסק הקב"ה בכבודו ובעצמו בגופו הטהור, כי היה כולו רוחני לגמרי בהתפשטות מן הגשמיות.

וכל זמן שהיו ישראל במדבר, הייתה גם בהם בחינה כזו, שהרי חיו חיים ניסיים מעל הטבע, לחם לא אכלו ויין לא שתו, שמלתך לא בלתה ורגלך לא בצקה, מוקפים בענני הכבוד וכו', ולכך היה יכול משה להנהיגם. אבל כשנכנסו לארץ לחיות חיים טבעיים, לקדש ולרומם את החיים הגשמיים עצמם, כמו שביארנו, זה לא היה שייך לדרגתו של משה אשר היא גבוהה מכל גשמיות.

ובאמת, כל הצדיקים ששורש נשמתם מנשמת משה רבינו לא היו יכולים להכנס לארץ ישראל, כמו הגר"א והבעש"ט ועוד, [א"ה, על הגר"א כ"כ בעליות אליהו בשם תלמיד הגר"ח, ועל הבעש"ט כ"כ ---], כי גם הם היו מופשטים – באיזה בחינה – מן הגשמיות, ולא היה להם שייכות כ"כ לשיבת ארץ ישראל בפועל שתכליתה לעשות מן הגשמיות עצמה רוחניות כמו שנתבאר.

אאמו"ר רבי אריה זצ"ל סיפר לי שהגר"א שלח לשאול בעצת רבי ברוך אריכא (?) על נסיעתו לארץ -

- -

[= א"ה, לא הצלחתי לפענח המשך הסיפור, ומי ששמע מסבא או ממקור אחר את הסיפור בשלמותו אודה לו מאד אם יודיעני דבר]

לפי"ז נבין למה לא ביקש משה את הישוב הגשמי בארץ ישראל, כי לזה לא היה שייך, וכל בקשתו היתה אעברה נא ואראה, כדי להשיג המעלות הרוחניות שלה, וכמו שביארנו עפי"ד הכלי יקר, וזהו כוונת חז"ל 'וכי לאכול מפריה הוא צריך' כלומר הרי אינו שייך בגשמיות של ארץ ישראל אף שהיא גבוהה ורוחנית מאד.

1.

בספר 'ויקהל משה' כתב בשם רבי יצחק אייזיק מקאלוב לבאר דברי חז"ל הנ"ל 'לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דימיתי שמא הותר הנדר' שהרי חטאו של משה היה שהכה לסלע ולא דיבר אליו כאשר ציוה ה', והנה אף שבאמת בפועל לא קיים את ציווי השי"ת, אבל הרי מחשבתו וכוונתו היתה לטובה, כדי שלא יהיה קטרוג על כלל ישראל שאפילו האבן שומעת לציווי, נמצא אם כן שמחשבתו של משה היתה טובה אבל המעשה בפועל לא היה טוב. ואילו אצל עוג מצאנו להיפך, שהוא עשה מעשה מצוה שרץ לקרוא לאברהם להציל את לוט, אבל מחשבתו לא היתה טובה שרצה שיהרג אברהם וישא את שרה כמו שאמרו חז"ל. והנה, בתחילה חשב משה מזכותו של עוג שרץ לקרוא לאברהם [כמוש"כ רש"י סוף פרשת --], אך הקב"ה אמר לו אל תירא אותו, וכבש את ארצו, מזה הסיק משה שהמחשבה הפנימית קובעת, וכיון שמחשבתו של עוג היתה גרועה לא עמדה לו זכותו, לכך אמר משה כיון שהולכים אחרי המחשבה ולא אחרי המעשה בפועל א"כ הרי המחשבה שלי היתה טובה, ולכך חשב שמא הותר הנדר, עכ"ד. [=א"ה, ויש

להוסיף שזהו ג"כ הלשון 'הותר הנדר', שהרי יסוד התרת נדרים הוא מפני שהמחשבה לא היתה גמורה על אופן כזה וכזה, ואף שלמעשה בפועל נדר את הנדר מ"מ אזלינן בתר מחשבתו [//].

ולפי"ז יש לבאר שזהו שאמר לו הקב"ה 'וראה בעיניך', כלומר, כיון שאין אתה תובע את ארץ ישראל מכוח המעשים בפועל שלך אלא מכוח בחינת המחשבה שהייתה מחשבתך לטובה, והרי המחשבה היא כנגד המעלה הפנימית של הארץ, כמו שהבאנו לעיל מדברי המשך חכמה, וא"כ אין אתה זוכה מחמת זה לישב ארץ ישראל בפועל בגופך אלא במחשבה ובפנימיות, ולכך די לך בכך שתראה בעיניך ותשיג המעלה הרוחנית של הארץ.

ז.

נמצא, שמשם רבינו ביקש 'לראות' את הארץ ולהשיג את מעלותיה הרוחניות בטענה ש'אתה החילות להראות את עבדך', כלומר, מאחר שכבר התחלתי 'לראות' שאתה הוא האלקים בשמים ובארץ, שעיקר עניין זה הוא בארץ ישראל [וכמו שהאריך הרמב"ן שלכן היוצא מארץ ישראל כאילו אין לו אלוה, כי בארץ ישראל אין שום כוח למזלות ושרי מעלה], לכן הנני מבקש להמשיך 'לראות' אותה בעיני ולהביט בה ולהשיג עוד ועוד ממעלתה.

והנה מבואר בפרשה שזכה משה לראות את הארץ בזכות ריבוי תפילותיו ותחנוניו, וכמו שאמרו חז"ל שהתפלל כמניין ואתחנן"ן, וזהו ג"כ שייך לעניין זה שהמתפלל ומפציר לראות את הארץ 'רואה' הוא אותה בעיני רוחו ושואף ומתגעגע אליה, וזה עצמו נחשב כבר 'החילות להראות את עבדך' שבזה מתחיל להשיג מעלותיה הרוחניות ומכוח זה זוכה לראות אותה בפועל בעיניו.

מעתה נבין באור חדש וביתר עומק **את דברי הגר"ח מוולאז'ין** שהבאנו בתחילת דברינו, שהרי נתבאר שמעלתה הרוחנית של ארץ ישראל אינה מצריכה דוקא ישוב בפועל בתוכה, אלא אף על ידי ראייתה והתבוננות מה מרחוק ג"כ משיגים את מעלותיה

א"כ נבין שאף מי שהוא בגלות ובלא בית המקדש, מכל מקום אם הוא מתאבל על ירושלים הרי הוא 'רואה' אותה בעיני רוחו כשהיא בתפארתה ונפשו יוצאת וכמהה אליה, והוא מפציר ומתחנן לראות אותה בעיני בשר, ומאחר שהוא 'רואה' את ירושלים בעיני רוחו ממילא הוא 'זוכה' במעלותיה הרוחניות, כמו שכתב הכלי יקר שזה נקנה על ידי הבטה וראיה. [ובזה מדוקדק היטב לשון חז"ל - זוכה 'ורואה' בשמחתה, ולא אמרו - זוכה 'להיות' בשמחתה, וכדומה, משום שמדובר כאן על הזכות הרוחנית להשיג מבית המקדש גם בתוך הגלות וזה זוכה דוקא על ידי שהוא 'רואה' אותה.]

לפי"ז נבין ביתר שאת את הטעם שאנו חוגגים את שבת נחמו דוקא לאחר ימי החורבן, כי בימי האבלות 'ראינו' את ירושלים, נזכרנו בה, התגעגענו אליה, התפללנו והתחנונו, וזה עצמו מה שזיכה אותנו 'לראות' ולזכות' בשמחתה, זהו כבר זכות גדול וקניין רוחני עצום לזכות לראות את ירושלים, ועל זה אנו שמחים וחוגגים. שישו איתה משוש כל המתאבלים עליה.

[א"ה, ולפי"ז גם יובן עניין ט"ו באב, אשר תמהנו לעיל סוף אות א' למה אנו שמחים עוד קודם שהוספנו על לימוד התורה, כי מכיון שאנו מתכננים ומקוים בעז"ה להוסיף על הלימוד ביתר שאת וביתר עוז, כבר אנו 'רואים' בעינינו את הברען הגדול והשטייגען הנפלא של לילות הארוכים, וכבר יש לנו על מה לשמוח! בימים הללו רבים מבני הישיבות הולכים לראות את הארץ, ולהתבונן ביופיה להשיג מעלותיה הרוחניות, ובאותו זמן 'רואים' הם בעיני רוחם את זמן אלול הקרב ובא, המסכת החדשה כו', בחינת אתה החילות 'להראות' את עבדך.. ויקויים בהם בעז"ה 'וראה בעיניך' בשלמות.]

בשבת נחמו תש"ס התארחתי לכבוד הברית לניני **חנוך העניך נ"י** בן נכדי היקר רבי יוסף צבי **גולדשטיין** שליט"א נכד לבתי הרבנית צירה קרלנשטיין תחי'. אחרי תפילת מעריב ניגש אלי מחותני **הגאון רבי דב צבי קרלינשטיין שליט"א** והזכיר לי שבשבת זו לפני עשרים ושנים שנה הייתה העליה לתורה לבנו-חתני כבני הגאון הנפלא רבי חנוך העניך קרלינשטיין זצ"ל, לזכרו תאות נפש.

כדי שלא להצטער בשבת קדש התחלנו מיד לדבר דברי נחמה, ואמרתי לו דברי המגיד מדובנא 'ונסו יגון ואנחה' {א"ה, הובא בגליון הקודם} שכאשר תבוא הגאולה נבין למפרע שכלל לא היתה כאן צרה, וגם הגאון שליט"א ענה כנגדי בדברי נחמה - .

ח.

יש להוסיף על דברי הגר"ח שכך הוא גם להיפך, גם הקב"ה איננו שוכח אותנו, אע"פ שגזירה על המת שישתכח מן המת, מפני שלעולם איננו 'מתים' גמורים, אלא נשאר בנו ניצוץ בוער ורוחניות פנימית קיימת.

וכמו שכתב בספר 'קהלת יצחק' על הפסוק 'ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני, התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה, גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכח', מה הפשט 'גם אלה תשכחנה'? אימתי אשה שוכחת את בנה? וביאר הכוונה שאם מת בנה ל"ע הרי גזירה על המת שישתכח מן הלב, והקב"ה בחסדו משכיח קצת את התינוק המת מאמו, ועל זה אמר הפסוק 'גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך' כי עם ישראל חי ואיננו מת, ולכך אינו בכלל גזירת השכחה.

וגם זה בכלל מה שאמר הגר"ח מוואלז'ין שהמתאבל על ירושלים מראה בעצמו שהוא חי, שממילא אין הקב"ה 'שוכחו', ובמהרה יזכה לראות בשמחתה של ירושלים.

[= א"ה, בפנקסו של אבי-זקן-זקני **רבי יצחק פרידמאן זצ"ל**, שנשתמר באוצרותיו של רבי אריה זצ"ל, כתב פירוש אחר ונפלא בפסוק זה, וזה לשונו:

התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה, הכוונה אשה מינקת לא שוכחת את עולה, בכל מקום שהיא הולכת וזוכרה כי צריכה לשוב לביתה להניק את בנה, אבל אם [היא] מעוברת אינה רשאי להניק את בנה לא על פי דין ולא על פי רפואה, לכן אמר הכתוב 'התשכח אשה עולה' זה לא יוכל להיות, אבל [=אלא] מחמת שצריכה לרחם על בן בטנה, היינו שהיא מעוברת, אז שוכחת לרחם על עולה, ואות מ"ם מתיבת מרחם פירושו 'מחמת' רחם [בן בטנה, דהיינו עוברת], 'ואנכי לא אשכחך' כי הקב"ה לא קרא בנים כי אם לישראל [ואין שום 'עובר' שבשילוי ישכח אותנו], על כן לא אשכחך עד עולם, כי אין לי על מי לרחם חוץ מכם, כן שמעתי [//].

וזהו שאומר הכתוב 'נחמו נחמו עמי', ותמה המגיד מדובנא מהו כפילות הלשון 'נחמו נחמו', והמשיל משל לשתי נשים שהיו מצפות שנים ארוכות לבעליהן שהפליגו למדינת הים, האחת עניה וחברתה עשירה, והנה לאחר כמה שנים הגיע אות חיים מבעליהן – שניהם שלחו מכתבים עבורם, האשה העניה ברגע שקיבלה את המכתב מאת הדוור הזדרזה לפותחו ולקרוא את תוכנו, ואילו העשירה כשקיבלה את המכתב הניחה אותו על המדף ושמחה מאד לבשר כולם שקיבלה מכתב, אך כלל לא מיהרה לקרוא את תוכנו... לתמימה הדוור למה אינך מזדרזת לקרוא את תוכן המכתב כפי שעשתה חברתך העניה, השיבה – חילוק גדול יש בינינו, חברתי העניה דאגה כל הזמן שמא בעלה אינו מצליח לאסוף כסף למחייתם, ולכן היא מזדרזת לקרוא את קורותיו, אבל אני כל דאגתי היתה שמא בעלי שכחני ועזבני לאנחות, וברגע שקיבלתי מכתב ממנו, כבר די לי בכך ואינני להוטה לדעת מהו תוכן המכתב. עצם מה ששלח אלי מכתב זהו השמחה הגדולה שלא שכחני.

כך אומר הנביא לישראל 'נחמו' – ובמה תנחמו? בכך ש'נחמו עמי יאמר אלקיכם', עצם מה שהקב"ה שולח לכם דברי נחמה, זהו עצמו כבר נחמה, אף אם עדיין לא קיבלתם את פרטי הנחמה בפועל, כי עצם מה שהוא שלח לכם דברי נחמה מראה שלא שכח אתכם, ואינם כמתים נשכחים מלב, זוהי השמחה הגדולה של שבת נחמו.

ט.

ובאמת עניין זה מפורש בפרשתנו 'בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו' וזה יהיה מכוח התחנונים וההפצרה לשוב אל ה' כמו שכתוב בפסוק הקודם 'ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת, כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך', הרי שעל ידי שנתחנן ונדרוש מהקב"ה בכל לב

ונפש לשוב אליו, זה יביא אותנו לזכות למצוא את ה', כי כאשר אדם 'רואה' את הגאולה הרוחנית בעיני רוחו ומייחל ומצפה אליה, זה עצמו גורם לו שיהיה לו שייכות וקנין בזה, זוכה ורואה בשמחתה. [= א"ה], עיין בספר 'מעט צרי' שהוכיח כן מלשון אונקלוס על תיבות 'כי תדרשנו' שבזכות התפילה והבקשה שתבקש ממנו בכל לב ונפש תזכה שתמצא את אשר בקשת לשוב אל ה', כי ע"י התפילה וההפצרה זוכה להשיג את המעלות שמייחל אליהם [//].

ושמעתי לדקדק למה פתח הכתוב בלשון רבים 'ובקשתם' משם את ה' אלקיך ומסיים בלשון יחיד 'ומצאת', כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, וביאר רבי דוב בער יפה תלמיד הגר"ח וואלז'ין שבזה מרומז דברי חז"ל (ראש השנה דף יח) שנים שעלו למטה וחוללין שווה, וכן שנים שעלו לגרדום ודינם שווה, זה ירד [ממיטת חולין] וזה לא ירד, זה ניצל [מעמוד הגרדום] וזה לא ניצל, זה התפלל ונענה וזה התפלל ולא נענה, מפני מה זה נענה וזה לא נענה? זה התפלל תפילה שלימה – נענה, וזה שלא התפלל תפילה שלימה – לא נענה. וזהו ששינה הכתוב 'ובקשתם' משם את ה' אלקיך' רבים מכם יבקשו את ה' ובכל זאת 'ומצאת' רק יחיד ימצא את בקשתו משום שהוא ידרשנו 'בכל לבבך ובכל נפשך' שהיתה תפילתו שלימה.

= עטרת ראשנו רבי אריה זצ"ל מזכיר כמה פעמים במכתביו כמה צריכה התפילה להיות 'בכל לבבך ובכל נפשך', כגון:
 "... אני תפילה להשי"ת **מעומק לבבי ולפעמים גם בדמעות**, כמאמר... חביבה תפילה לפני הקב"ה יותר (מק') {מכל} מע"ט ומכל הקרבנות, **כמאמר החכם 'מתי תפילה נשמעת בעת שער דומעת והנפש נכנעת'**, כי לא יסיר השי"ת חסדו מאתי ומצאצאי וכו' וכו' שלא תמוש התורה עד עולם...".
 [הנה, החכם שהזכיר רבי אריה הלא הוא החכם הקדמון רבי יהודה אלחריזי בתחכמוני, ומעניין הדבר שהיה רבי אריה בקי בספרו (את הציטוט כתב בעל פה, כי בפנים הסדר הפוך 'בעת הנפש נכנעת והערין דומעת והתלאה לקירות הנפש נוגעת')]

בזה מבואר גם העניין הנ"ל, שהמתפלל ומבקש את ה' מתוך הגלות הרי הוא מראה שאיננו 'מת' הנשכח מלב, אלא הוא חי מרגיש שרואה בעיני רוחו את גאולתו הרוחנית והגשמית, ולכן גם הקב"ה 'לא ירפך ולא ישכח את ברית אבותך', כי החיים אינם נשכחים. בני ישראל אינם מתים, כי בליבם ניצוץ של אש רוחנית בוערת.

ונראה לי לומר, שלכן כאשר נפרד משה מישראל – בפרשתנו – קרא לפניהם פרשת 'שמע ישראל', [א"ה], כוונת סבא שהרי פרשת 'שמע ישראל' היא פרשה קדומה, שהרי גם יעקב אבינו קרא 'שמע ישראל', ומשה רבינו קרא אותה לפני עם ישראל כדי להראות להם שהניצוץ של 'שמע ישראל', הכוח של מסירות נפש להשי"ת 'בכל נפשך', זהו גרעין החיים שלא כבה לעולם בלבם של ישראל, כי תמיד בעת שמד וצרה מוסרים נפשם על השי"ת, ובזכות כוח זה לא ישכחו לעולם ויזכו לגאולה שלמה.

אאמו"ר זצ"ל היה מתפעל מאד מן המידה הזאת של מסירות נפש, אשר נגלית בעם ישראל בשעת צרה וצוקה, ואף הרחוקים מתורה ומצוות מכל מקום בעת צרה מוסרים נפשם עבור הגנת אחיהם בני ישראל, ובגבורה עילאית משליכים נפשם מנגד בשביל להיטיב - כפי הבנתם - עם האומה כולה. כוח זה של מסירות נפש הוא ניצוץ נסתר בתוך כל יהודי, המתגלה בעת צרה, ומראה כי לא ידח ממנו נידח.

וכה נמצא כתוב בין רשימותיו {כנראה לקראת איזה שיחה או מכתב}:

"...זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך מה זית הזה עד שהוא באילן מגרגרין אותו מורידין אותו ונותנו במטחן וטוחנו מקיפים בחבלים ונותנים עליו אבנים, אח"כ נותן שמנו, כך ישראל חובטים אותם ממקום למקום וחובשין וכופתין אותם בקילורין ומקיפין אותם בטריטות ואח"כ עושים תשובה והקב"ה עונה להם.. בצר לך ומצאוך.. ושבת כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, באומות העולם כתיב והי' כאשר ירעב והתקצף וקילל כו'.. ההבדל בין ישראל לעמים הספר יוחסין שלנו.. העבר שלנו קדוש ומקודש הביטו אל צור מחצבתם ומלמד את מטרותיו ותעודתו לעתיד, זכור ימות עולם כו' שאל אביך כו' זקניך ויאמרו לך, **אמונתו ומסירות נפשו של אברהם אבינו חדרה ונקלטה לתוך נשמתו של ישראל**

מדור לדור, באופן גבוה מעל גבוה, לטייל גם בכבשני אש בשירת שבחו של אדון עולם, עלינו לשבח ואני מאמין, כשרפים ואופנים, עד שמסרו את נפשם ונשמתם.. לשוכן מרומים [שוכן במרומי המחשבה עשר אין השגתינו יכולה להשיג] והירושה הקדושה הזאת של מסירות התלקחה ונשתרשת בנשמותינו מדור דור למסור את נפשינו למען קדושת שמו יתברך ותורתו ומצותיו בעד עמנו וארה"ק ועיר אלקינו, כאשר ראינו בעינינו, אנא הבט נא בצדקת עבדיך וחסידך אשר הערו את נפשם לקדש ש"ש ולא חסו על חייהם ומסרו את נפשם בעד עמנו וארה"ק..."

= כמה חודשים לאחר מלחמת ששת הימים כתב הגאון רבי אליעזר פלצ'ינסקי זצ"ל מכתב לגיוס הגרמני זצ"ל, בתוך הדברים תיאר את רגשות הקדושה אשר טמונים אפילו בלב הרחוקים ירושה מאבותינו:

"...בארץ אחרי ההתעוררות מהימים הראשונים של ישועת ד' אשר השפיע במדת מה אפילו על הרחוקים הנה לאט לאט חוזרים החיים למסלולם וכל אחד רץ לדרכו, וכדומה שעל זה צווח הכתוב ..יען בית אשר הוא חרב ואתם רצים איש לביתו, ולא מצינו תוכחה כזאת כי הנביאים הוכיחו על שוד וחמס אבל שכל אחד רץ לביתו שלו מה העול, די שאינו רץ לביתו של חברו, אבל כנראה כי זה הדבר אחרי ששבו מבבל וכל אחד הסתדר בביתו שכחו את העיקר הגדול ואת המטרה העיקרית מקום השכינה חרב ואתם רצים איש לביתו.

אבל שם ה' הפסק של שבעים שנה וזקנים שבהם עוד זכרו וראו בעיניהם את הבית הראשון, אבל מה אפשר לדרוש אחרי שנות אלפים דוויים דחופים סחופים מגולה לגולה, **ב"ה אשר עוד נשאר זיק של קדושה אצל בנים השבים לגבולם, אשר הגיעו אל מקומות הקדושים זלגו עיניהם דמעות, אלו הם המשך של דמעות קודש אשר אבותינו הזילו בצקון לחשם בעריכתם בלילות תיקוני חצות בציפיתם לקץ הפלאות בשוב ד' את שיבת ציון..." //**

שמעתי מרבי שמואל הומינר שפעם אחת הגיע זקן מופלג שעלה מרוסיה למשרדי החברא קדישא בירושלים לרכוש חלקת אדמה לקבורה, ובשעת קניית הקבר ביקש שבעת הלוויות תהיה תזמורת מנגנת.. הבקשה המוזרה היתה תמוהה בעיני הפקידים, הואיל וזה מנהג הגויים, והם התחמקו מלהשיב לו על זה.

בכל פעם שהגיע אותו זקן להמשך התשלום בעד הקבר והקבורה הזכיר להם את בקשתו שתשתתף תזמורת בלוויות, והם היו מתחמקים ממנו..

פעם אחת דחק בהם הרבה ששיבו אותו דבר אם ימלאו את בקשתו, ומפני לחצו השיבו לו תשובה חיובית כדי להפיס את דעתו, אבל היה זה מן השפה ולחוץ שכן בליבם לא עלה על דעתם לקיים בקשה מוזרה כזאת..

לאחר זמן נמלכו שמן הראוי להעלות שאלה זו בפני רבינו שמואל סלנט, ועלו לשטוח המעשה בפניו. רבי שמואל בשמעו זאת ציוה לקרוא אליו את אותו זקן, ובבואו אליו גזר עליו שיגלה לו את הסיבה לבקשתו.

לשמע גזירתו, גילה הזקן לרבי שמואל בסוד כמוס את סיפורו – בילדותו נחטף מהוריו ע"י צבא הצאר כקנטוניסט, במשך עשרות השנים שהיה בצבא הצאר עלה מדרגה לדרגה והיה מפקד גבוה מאד. כמובן, שהתורה והמצוות נשכחו ממנו כליל, אבל מצוה אחת החזיק בה בכל עוז, להשתדל במסירות נפש להבריא יהודים שנעצרו או נחטפו.

וכך היה מנהגו, כאשר היו כמה יהודים עצורים במחנה, היה מכריז שתיערך חגיגה גדולה בערב אחד, ומבעוד יום היה מודיע ליהודים שכאשר יהיו החיילים שתויים והתזמורת רועמת בקולות כמנהגם, יתחמקו ויברחו באין רואה ושומע.. בדרך זו הציל יהודים רבים ממעצר ומוות..

כעת, לאחר שנשתחרר מן הצבא ועלה לעת זקנתו לארץ הקדש, הוא מתבונן על עצמו שאין בו לא תורה ולא מצוות, לא תפילה ולא ברכה, אבל נזכר שיש לו זכות זו של הצלת נפשות, ולכן מבקש שתשתתף תזמורת בלוויות כדי להזכיר זכותו איך הציל יהודים לקול צלילי התזמורת הצבאית..

רבי שמואל הבטיח לו לשמור הסיפור בסוד כמוס, ומאנשי החברא קדישא ביקש שיודיעוהו איך יפול דבר בשעת הלוויות בהגיע עת פקודתו..

למרבה הפלא, נסתלק אותו זקן קדוש ביום הפורים. באותם שנים התגוררו בירושלים שני חברים בעלי מנגנים, הא' אילם והא' חירש ועיוור, והיה מנהגם להסתובב יחדיו ביום הפורים ברחובות העיר ולנגן בכלי נגינתם כדי שהעוברים ושבים ישלשלו להם דמי מתנות לאביונים.. והנה בדיוק בעת שעברה הלוויית הזקן ברחוב העיר, היתה שם אותה תזמורת שניגנה נגינות עליזות בעוז.. וכך צעדו המלווים המעטים אחר מיטתו לקול צלילי התזמורת.. כאשר שמע רבי שמואל את אשר אירע, הפטיר ואמר 'רצון יראיו יעשה'..

*